

Sygn.akt III AUa 710/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Marek Szymanowski

Sędziowie Sławomir Bagiński

Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 grudnia 2020 r. w B.

sprawy z odwołania J. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 września 2020 r. sygn. akt V U 154/20

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz J. J. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się niniejszego punktu wyroku do dnia zapłaty .

Sławomir Bagiński Marek Szymanowski Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. Akt III AUa 710/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 stycznia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych oddział w B. odmówił J. J. prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. W uzasadnieniu stwierdził, że składając wniosek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne wnioskodawczyni 2 września 2019 r. nie była nauczycielem, lecz pracownikiem zatrudnionym jako opiekun w autobusie szkolnym, tym samym nie spełniła warunków do przyznania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. W okresie od rozwiązania stosunku pracy nauczycielskiej do złożenia wniosku o świadczenie podjęła bowiem inną pracę.

W odwołaniu od tej decyzji J. J. wniosła o jej zmianę i przyznanie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, o ustalenie, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Odwołująca wskazała w

uzasadnieniu, że spełnia wszystkie przesłanki przyznania prawa do przedmiotowego świadczenia, natomiast podjęcie pracy innej niż w charakterze nauczyciela nie stanowi przesłanki negatywnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał pierwotną argumentację oraz wskazał, że odmowa przyznania świadczenia nastąpiła ze względu na to, iż wnioskodawczyni rozwiązała stosunek pracy jako nauczyciel dnia 31 sierpnia 2019 r. natomiast w momencie złożenia wniosku o świadczenie kompensacyjne 2 września 2019 r. podjęła zatrudnienie jako opiekun. W związku z tym, przed zgłoszeniem wniosku o świadczenie nie pozostawała w stosunku pracy nauczycielskiej jako ostatnim.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 8 września 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. J. prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od 1 listopada 2019 r. Stwierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz zasądził na rzecz wnioskodawczyni od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oddział w B. zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 180 złotych.

Sąd I instancji ustalił, że J. J. wnioskiem z dnia 2 września 2019 r. wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. o przyznanie jej nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Organ rentowy po rozpoznaniu wniosku 4 listopada 2019 roku wydał decyzję odmowną wskazując, że z dniem 31 sierpnia 2019 roku J. J. rozwiązała stosunek pracy, natomiast 1 września 2019 roku nawiązała ponownie stosunek pracy w charakterze nauczyciela. Decyzja ta nie została zaskarżona i jest prawomocna. Określa ona jednocześnie datę powstania prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego w zakresie przesłanki rozwiązania stosunku pracy.

Odwołująca 25 listopada 2019 r. ponownie złożyła wniosek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, załączając zaświadczenie ze Szkoły Podstawowej w P., w którym stwierdzono, że na podstawie umowy o pracę zawartej 2 września 2019 roku została ona zatrudniona, jako pracownik obsługi, na stanowisku opiekuna w autobusie szkolnym. Dyrektor Szkoły Podstawowej w przedmiotowym zaświadczeniu wskazał, że wnioskodawczyni nie pozostawała w zatrudnieniu w charakterze nauczyciela. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przy niespornym spełnieniu pozostałych przesłanek uzyskania świadczenia, wydał decyzję odmowną, od której odwołała się skarżąca. Organ rentowy uznał, że podjęcie zatrudnienia jako opiekun w autobusie szkolnym od 2 września 2019 roku eliminuje odwołującą z osób uprawnionych do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, gdyż nie jest nauczycielem, a tym samym nie spełniła warunków do przyznania świadczenia.

Sąd I instancji podkreślił, że spełnienie pozostałych przesłanek, określonych w przepisie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (tj. Dz. U. 2018 poz. 128) były bezsporne. 31 sierpnia 2019 roku odwołująca osiągnęła wymagany wiek, o którym mowa w przepisie art. 4 ust. 1; uzyskała niezbędny okres składkowy i nieskładkowy określony w pkt. 2 przepisu; zwróciła się również do swojego pracodawcy o rozwiązanie stosunku pracy z dniem 31 sierpnia 2019 r. uzasadniając to zamiarem złożenia wniosku o przyznanie świadczenia kompensacyjnego. Wnioskodawczyni była też nauczycielem.

Sąd Okręgowy wskazał, w szczególności, na brzmienie przepisu art. 2 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych, domykającego znaczenie pojęcia nauczyciela: nauczyciel oznacza nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w publicznych i niepublicznych przedszkolach w punkcie 1a. Wskazał, że nie ulega wątpliwości, że po rozwiązaniu stosunku pracy z dniem 31 sierpnia 2019 r. i zatrudnieniu na stanowisku opiekuna nie była już nauczycielem – nie pełniła obowiązków nauczyciela, wychowawcy czy innego pracownika pedagogicznego zatrudnionego w placówkach określonych w powołanym przepisie. Sąd I instancji nie poddał w wątpliwość zaświadczenia dyrektora Szkoły Podstawowej, stwierdzającego powyższy stan rzeczy co do stanowiska, na którym odwołująca została zatrudniona od 2 września 2019 r.

Powołując się na stanowisko doktryny i orzecznictwa wskazał, że prawo do świadczenia kompensacyjnego powstaje ex lege z dniem spełnienia wszystkich warunków jego uzyskania. W przedmiotowej sprawie odwołująca spełniła je 31 sierpnia 2020 r., tak więc 1 września mogła skutecznie wystąpić z wnioskiem o przyznanie prawa. Moment złożenia wniosku w tym przedmiocie pozostaje bez znaczenia. Rozwiązanie stosunku pracy jest warunkiem nabycia

prawa, nie określa natomiast momentu jego realizacji, wbrew twierdzeniom organu rentowego. Spełnienia warunków stażu pracy i wieku wynikających z art. ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych po rozwiązaniu przez nauczyciela stosunku pracy z placówką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy nie niweczy pozostawanie przez wnioskodawcę w zatrudnieniu o innym charakterze, choćby równoległe. Uzasadniając to stanowisko, Sąd I instancji wskazał na orzecznictwo Sądu Najwyższego – wyrok z dnia 8 września 2014 r. I UK 468/14, dzieląc przedstawione w nim wywody. Ponadto, wskazał na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2017 r. II UK 458/16 w zakresie, w jakim nie utożsamia się prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego z prawem do emerytury. Prawo do emerytury wymaga wprawdzie odejścia z rynku pracy, jednakże świadczenie kompensacyjne jest związane ze szczególnymi warunkami pracy w zawodzie nauczyciela i rekompensuje konieczność wcześniejszego odejścia z zawodu. Sąd Najwyższy w wyroku I UK 468/14 wskazał, że jeżeli w dniu rozwiązania przez nauczyciela stosunku pracy z placówką, o której mowa w przepisie art. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych spełniał on przesłanki stażu pracy i wieku, to dla nabycia prawa do świadczenia bez znaczenia jest pozostawanie przez niego w innym stosunku pracy.

Sąd Okręgowy podkreślił, że brzmienie przepisu art. 7 ust. 1 ustawy wskazuje na powstanie prawa do świadczenia z dniem spełnienia warunków do jego nabycia, bez względu na kwestię podejmowania zatrudnienia po rozwiązaniu nauczycielskiego stosunku pracy. Ustawodawca nie określił w ustawie o świadczeniach kompensacyjnych przesłanek negatywnych wyłączających możliwość nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia, wskazał jedynie w przepisie art. 9 okoliczności związane z jego zawieszeniem lub zmniejszeniem wymiaru. Sąd Okręgowy stwierdził, że podjęcie zatrudnienia po rozwiązaniu nauczycielskiego stosunku pracy nie stało na przeszkodzie uzyskaniu prawa do tego świadczenia. Powołał się na orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 października 2015 r. III AUa 1355/15 w sprawie o zbliżonym stanie faktycznym. O powstaniu prawa do świadczenia kompensacyjnego decyduje w istocie chwila rozwiązania stosunku pracy nauczyciela, nie zaś moment zgłoszenia wniosku o to świadczenie. Pozostawanie w innym stosunku pracy jest nieistotne, bez względu na moment jego nawiązania.

Mając na uwadze powyższe, w obliczu spełnienia przez odwołującą przesłanek nabycia prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Uznał również, że organ rentowy dokonał błędnej wykładni przepisów prawa pomimo utrwalonej linii orzeczniczej w tym zakresie oraz zbieżnych z nią stanowisk doktryny. W związku z tym, zgodnie z brzmieniem przepisu art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy. Zaskarżając go w całości, zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego

1. art. 4 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach

kompensacyjnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 128), poprzez uznanie, że J. J. przysługuje prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od 1 listopada 2019 r. w sytuacji, gdy wnioskodawczyni ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o świadczenie nie była nauczycielem;

2. art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U z 2018 r. poz.

1270) poprzez ustalenie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, w sytuacji, gdy zdaniem organu rentowego prawidłowo interpretowano przepisy prawa. Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji ZUS z dnia 13 stycznia 2020r.

Odwołująca w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja była nie zasadna i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 4 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U.2018.128 j.t.) świadczenie to przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki:

1. osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3, co oznacza w przypadku odwołującej 55 lat, które odwołująca osiągnęła w okresie zatrudnienia 2.02.2018 r.

2. mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383, 1386 i 2120), zwanej dalej "ustawą o emeryturach i rentach z FUS", wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć - i ten warunek nie był sporny w sprawie, co potwierdza też karta przebiegu zatrudnienia (k. 7 a.r.)

3. rozwiązali stosunek pracy. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu świadczenie to przysługuje także w przypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych:

1) w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2017 r. poz. 1189 i 2203);

2) w art. 225 ust. 1, 6, 7 i 10 oraz art. 226 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, 949 i 2203).

Właśnie spełnienie tego trzeciego warunku organ rentowy zakwestionował, w zaskarżonej decyzji podnosząc, iż w chwili złożenia wniosku nie była ona nauczycielem lecz pracownikiem zatrudnionym jako opiekun w autobusie szkolnym.

Stan faktyczny zatem w sprawie nie był sporny, a do rozstrzygnięcia apelacji konieczne jest tylko przesądzenie czy odwołująca spełniła sporny warunek z pkt 3 czy też nie. Odpowiedź na to pytanie trzeba wyprowadzić z ogólnej zasady nabywania prawa do świadczeń z momentem spełnienia przesłanek do ich nabycia niezależnie od dnia złożenia wniosku o to świadczenie, bo ten ma znaczenie jedynie w zakresie wypłaty świadczeń (por. w tym zakresie art. 100 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; Dz.U.2020.53 j.t.). Nie inaczej jest również w przypadku prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, bowiem wedle art. 7 ust.1 ustawy prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Poza sporem zatem winno być, iż prawo do świadczenia nabywa się ex lege z dniem spełnienia wszystkich warunków. Może mieć znaczenie kolejność spełnienia poszczególnych warunków, bowiem koniecznym wydaje się być, aby w chwili rozwiązania stosunku pracy ubiegający się o świadczenie posiadał już wymagany staż ubezpieczeniowy konieczny do jego nabycia. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2017 r. , I UK 447/16, (LEX nr 2428811) przyjęto, że również warunek z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (osiągnięcie wskazanego wieku) musi być spełniony do dnia rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu (por. w tym zakresie też wyroki: z dnia 3 października 2017 r., II UK 430/16, OSNP 2018 Nr 9, poz. 122; z dnia 26 lipca 2016 r., I UK 306/16, LEX nr 2382449; z dnia 29 września 2016 r., III UK 232/15, LEX nr 2151435, LEX nr 2151435; z dnia 8 września 2015 r., I UK 468/14, OSNP 2017 Nr 7, poz. 89; z dnia 24 października 2017 r., II UK 458/16 ,LEX nr 2427160).

Ponieważ świadczenie to nabywa się ex lege bez znaczenia winna być zarówno zmiana okoliczności faktycznych np. ponowne zatrudnienie się osoby nabywającej prawo do tego świadczenia lub zmiana stanu prawnego poprzez określenie innych przesłanek nabycia tego świadczenia. Rację ma zatem Sąd Okręgowy, który uznał, iż nawiązanie przez odwołującą nowego stosunku pracy od dnia 2 września 2019 r. i to nie na stanowisku nauczyciela lecz opiekuna w autobusie szkolnym nie ma wpływu na nabycie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Ze świadectwa pracy z dnia 2 września 2019 r. (k. 4 a.r.) wynika, iż poprzedni stosunek pracy ustał z dniem 31 sierpnia 2019 r. i z upływem tego dnia odwołująca spełniła ostatni warunek do nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia.

W orzecznictwie utrwalili się poglądy, że przyznanie nauczycielowi emerytury, o której mowa w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, mogło nastąpić wyłącznie po ustaniu "nauczycielskiego zatrudnienia" (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16 poz. 390; z dnia 16 lutego 2005 r., I UK 184/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 22; z dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, LEX nr 607443 i powołane tam orzecznictwo; z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 298/08, LEX nr 1615105). Jednocześnie między innymi w wyroku z dnia 8 września 2015 r., I UK 468/14, (OSNP 2017/7/89) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli w dniu rozwiązania przez nauczyciela stosunku pracy z placówką, o której mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.), spełniał on warunki stażu pracy i wieku wynikające z art. 4 ust. 1 pkt 1 i 2 tej ustawy, to dla nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego bez znaczenia jest pozostawanie przez tego nauczyciela równoległe w innym zatrudnieniu.

Postępowanie w niniejszej sprawie toczy się z wniosku z dnia 25 listopada 2019 r. co oznacza, że mimo nabycia prawa do świadczenia od września nie można było przyznać świadczenia za okres sprzed miesiąca złożenia wniosku, co słusznie dostrzegł Sąd Okręgowy i co wynika z art. 16 ust. 1 ustawy odsyłającego między innymi do art. 129 ustawy emerytalnej. W świetle trafności rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego zasadnym było również stwierdzenie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, bowiem i w tym zakresie ustawodawca odesłał w art. 18 ust.1 do ustawy emerytalnej.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1,1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015 r, poz. 1804 z zm.).